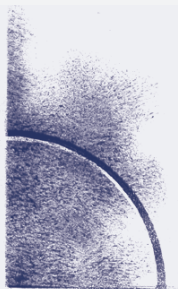

kakva nam se ne sviđa na mjestima na kojima smo navikli na zadržavanje distancije. On svjesno odbacuje mogućnost recepcije kakvu čuvamo za "visoku" umjetnost i traži od nas da reagiramo na štafelajnu sliku na jednak način na koji reagiramo i na strip. Ako time traži i nemoguće, dužni smo mu barem kraće se za-

pitati zašto nam je to zapravo nemoguće. Na ovome mjestu ne možemo raščlanjivati složene odnose između recepcije "niske" i "visoke" umjetnosti, ali je ova izložba, kako smo rekli, postavila imperativ da se ta pitanja barem naglas izgovore.

Tihana Puc

DVA U JEDNOM

Muzej-Museo Lapidarium, Novigrad

Otvorenje: 11.10.2006.

Autori postava: Ivan Matejčić, Idis Turato, Jerica Zihelr

Novigradski lapidarij, (ur.) Jerica Zihelr, Novigrad, Muzej-Museo Lapidarium, 2006., 103 str., ISBN 953-95529-4-X

Vrijeme je prespore gradnje novih muzejskih zgrada i prečestih opravdanih jadikovki o podstanarskom i sustanarskom statusu ili posve neriješenu stambenom pitanju naših umjetničkih djela. Stoga je sretan kraj svake priče o nekom novom muzeju još sretniji. Upravo je takav kraj priče o novigradskom *Muzeju-Museo Lapidarium*. Bolje rečeno, kraj prvog poglavlja, jer njegova prava priča tek počinje.

Put do nastanka muzeja, dakako, nije bio ni kratak ni jednostavan. Prethodile su mu godine tijekom kojih su novigradske *lapide* "šetale" po raznim dijelovima grada, od zidova nekadašnje katedrale u koje se u svrhu prezentacije već u 18. stoljeću ugrađuju dijelovi ciborija, preko trga uz južni zid crkve i lođe na glavnom gradskom trgu gdje se krajem 19. sto-

ljeća formira prva zbirka *Lapidarij*, do posljednje, nešto primjerenije privremene adrese - prizemlja barokne palače Rigo gdje su 1964. spomenici bili preseljeni.

Razdoblje koje su kameni spomenici proveli na otvorenom ili u vlažnim prostorima i opterećeni željeznim nosačima ugrozilo je njihovo stanje do te mjere da je bilo nužno poduzeti hitnu akciju spašavanja. Ona je uslijedila 1994. kada počinje temeljita sanacija *Lapidarija*, koja je uključila čišćenje kamenih ulomaka, otklanjanje željeznih kuka, desalinizaciju, konsolidaciju i rekonstrukciju. Zbirka je dodatno proširena nakon restauratorskih radova provedenih pod vodstvom Ivana Matejčića od 1996. do 1999. u kripti nekadašnje katedrale i od tada broji preko stotinu kamenih spomenika.

Danas zbirka obuhvaća arhitektonsku plastiku i dijelove crkvenog namještaja nastale u razdoblju od 1. do 18. stoljeća. Najvažnije mjesto unutar zbirke zauzimaju ranosrednjovjekovni spomenici iz nekadašnje katedrale i krstionice koji svjedoče o važnosti tadašnjeg Novigrada. Krajem 8. i početkom 9. stoljeća grad je bio važno uporište franačke vlasti u kojem je stolovao istarski knez Ivan, a današnja je župna crkva bila dvorska katedrala koju su opremile iznimne klesarske radionice i za čiju krstionicu biskup Mauricije naručuje poznati ciborij. U sastavljanju takve slike o ranosrednjovjekovnom Novigradu ključnu su ulogu u novije vrijeme odigrala istraživanja Miljenka Jurkovića i Ivana Matejčića, kojima je novigradska srednjovjekovna baština velikim slovima upisana u nacionalnu povijest umjetnosti.

Usporedo je sazrijevao trenutak u kojem će biti moguća realizacija zasebnog muzejskog objekta koji bi osigurao prezentaciju materijala u skladu sa suvremenim standardima stru-

ke, dok je svijest o važnosti novigradskih kamenih spomenika podignuta na razinu na kojoj nužnost za njihovim smještajem u takav prostor nije bilo potrebno propitivati. Tako restaurirana, obogaćena i revalorizirana zbirka postala je spremna za ulazak u novi muzej nazvan *Muzej-Museo Lapidarium* koji je sagrađen 2006. pored glavnog trga i bivše katedrale prema projektu *Dvije crme kutije i park* arhitektonskog biroa Randić-Turato. Njegova je realizacija osigurana financijskim sredstvima Ministarstva kulture RH, Grada Novigrada i Istarske županije. Odlično arhitektonsko rješenje, izraslo iz pažljiva promišljanja materijala i situacije, nenametljivo se usidriло posred stare gradske jezgre osiguravajući eksponatima vrlo funkcionalan prostor i vizualno diskretan, no dojmljiv okvir. Unutar posve ostakljene izložbene dvorane “dvjema betonskim kutijama” sugeriran je oktogonalni prostor nekadašnje krstionice u koji je smješten Mauricijev ciborij i jednostavan pravokutni crkveni prostor u kojem su na odgovarajućem mjestu

postavljeni pluteji oltarnih ograda. Unutar takve scenografije posjetiteljima se predočava izvorni položaj pojedinih kamenih ulomaka u nastojanju da se nadomjestite vremenom pokidane veze između arhitekture i pripadajućih joj kamenih elemenata i liturgijskog namještaja. Na zidnim stijenama dviju prostorno i sadržajno odvojenih cjelina, kao i u preostalom prostoru, rahlo su raspoređeni spomenici od 1. do 15. stoljeća s težištem na ulomcima iz 8. i 9. stoljeća. *Horror vacui* pojedinih eksponata nigdje ne zahvaća izložbeni prostor ostavljajući ga vrlo preglednim i čistim, težnja koja je vrlo dosljedno provedena i izostavljanjem legendi i zidnih tekstova. Posjetiteljima se u zamjenu nudi deplijan u kojem je ucrtan položaj svakog izloška te uz dataciju naveden i osnovni opis. No, bez obzira na to koliko sugestija nekadašnjih prostora može biti rječita u pogledu rasporeda ili funkcioniranja liturgijskog namještaja u izvornom arhitektonskom kontekstu, postavljanjem barem jednog uvodnog teksta na ulaznom dijelu ne bi se znatnije kontaminirao prostor, a posjetitelji bi dobili adekvatnu uvertiru u postav koji ih očekuje. Deplijan pruža informacije o postanku same zbirke, no ne i o vremenu i okolnostima nastanka novigradskih kamenih spomenika, bivšoj novigradskoj katedrali i kriпти kojima većina i pripada. Posjetitelj ih može pronaći u monografiji lapidarija, no trebalo bi osigurati alternativu onima koji se u njezino čitanje neće upuštati u samom prostoru, kada im je takvo pojašnjenje neophodno.

Ono što ne treba posebno pojašnjavati i što se jasno otkriva izvana namjena je i funkcija samog zdanja. Posve ostakljeni prostor, suprotno od nerijetko šutljivih muzejskih fasada, svojim "izlozima" s muzejskim izlošcima posjetitelje uistinu poziva na ulazak. Barijera između

posjetitelja i eksponata bit će posve dokinuta u ljetnim mjesecima kada će se pomične staklene stijene rastvoriti i muzej gotovo pretvoriti u park skulpture. Smješten u blizinu nekadašnje katedrale, muzej uspostavlja vezu s izvorištem većine kamene građe, a u tom bi kontekstu, jasnijim upućivanjem na kriпти katedrale, posjetitelji muzejski doživljaj mogli nadopuniti ulaskom u izvorni prostor kripte.

Ubrzo po otvorenju *Lapidarij* je dobio i dvojezičnu hrvatsko-talijansku monografiju u kojoj tekstove potpisuju Miljenko Jurković, Ivan Matejčić i Jerica Zihrel. Bez pretenzija za stvaranjem cjelovita kataloga zbirke, kako je na njezinu početku i istaknuto, monografija donosi najreprezentativnije primjerke i na jednom mjestu okuplja poznate zaključke njezinih istraživača i pregled kronologije nastanka zbirke koji daje njezina voditeljica. Osnovni je nedostatak monografije prilično izolirano funkcioniranje tekstualnih i slikovnih dijelova. Iako se uz tekstove nižu fotografije manjeg formata, u osnovi izostaje veza između fotografija u katalogu i teksta, budući da u tekstu ne postoje brojevi koji bi čitatelja upućivali na primjere reproducirane u katalogu.

Još je jedan važan aspekt muzeja koji ga čini posve osobitim. On se, naime, ne iscrpljuje u stalnom postavi zbirke, već je specifično određen kao mjesto na kojem će se, uz stalno izložene kamene spomenike, održavati povremene izložbe i projekti. Tako je jednim muzejskim prostorom Novigrad dobio mjesto dvostrukog značenja, koje osigurava stalnu vidljivost njegovih kamenih spomenika, ali istovremeno i dinamičnu izmjenu izložbenih projekata. Unošenje novih sadržaja muzeju će osiguravati život i živost, a širinom izložbenog djelovanja, već nagoviještenom održanom

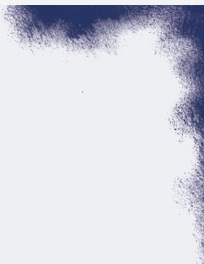
izložbom *Xocoatl - priča o čokoladi*, privlačit će se raznovrsna publika. U nastojanju za odmakom od tradicionalne prezentacije zbirke stvoreno je mjesto koje će simbiozom srednjovjekovnih spomenika i raznorodnih izložbenih projekata sudjelovati u kreiranju i povezivanju muzejske publike različitih interesa koja će se svakim dolaskom u muzej vraćati i njezinu stalnom postavu. To će posjetitelje senzibilizirati za srednjovjekovnu umjetnost, što će uz ostvarenu restauraciju i uspješnu muzejsku prezentaciju novigradskih *lapida* biti značajan doprinos muzeja.

Pregrišt planova, od kojih su neki u realizaciji, kao primjerice nove internetske stranice muze-

ja, impresivna energija i iskustvo Jerice Ziherl, voditeljice *Muzeja-Museo Lapidarium* i novigradske galerije *Rigo*, otvorenost novomu te naglašeni senzibilitet za najširu publiku jamče ostvarivanje zanimljivih projekata koji će osim srednjovjekovne baštine popularizirati i kulturu i umjetničko stvaralaštvo uopće. Takvim će djelovanjem *Lapidarij* nastojati afirmirati prostor muzeja kao modernog i aktivnog mjesta, a upravo stalna okrenutost publici i promoviranje njezinih interesa čine prognoze o uspješnu ispunjenju dvojake misije ovog muzeja sasvim opravdanima.

POČETAK AMBICIOZNOG PROJEKTA

Katarina Briški

Kristološke teme - riječ i slika u kršćanskoj ikonografiji

Međunarodni znanstveni skup ikonografskih studija

Rektorat Sveučilišta u Rijeci, Hotel Jadran,
Sveučilišna knjižnica u Rijeci
24.-25.5.2007.

Ove je godine po prvi put u Rijeci održan Međunarodni znanstveni skup ikonografskih studija, koji je pokrenuo Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci u suradnji s Teologijom u Rijeci, područnim studijem Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Iako su organizatori skupa dvije razmjerno mlade institucije iz, za svjetske pojmove, male riječke sredine, pozivu su se uz hrvatske teologe i povjesničare umjetnosti odazvali i inozemni struč-

njaci iz nekoliko europskih i američkih ustanova. Prvo je okupljanje bilo tematski razmjerno široko koncipirano, a za naredne simpozije organizatori su najavili fokusiranje na nešto uže teme iz područja ikonografije.

Izlaganja su kroz dva dana bila raspoređena kronološki prema temama, od ranog kršćanstva do danas. Radni dio skupa otvorio je Giuseppe Cuscito sa Sveučilišta u Trstu koji je govorio o usloznavanju ikonografskog pro-